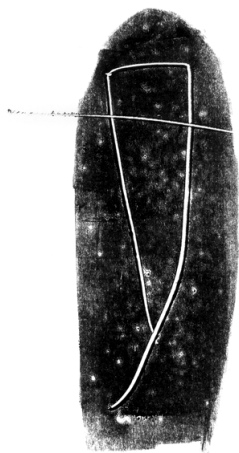

BALLA TIBOR

A CAPORETTÓI ÁTTÖRÉS ÉS ELŐZMÉNYEI

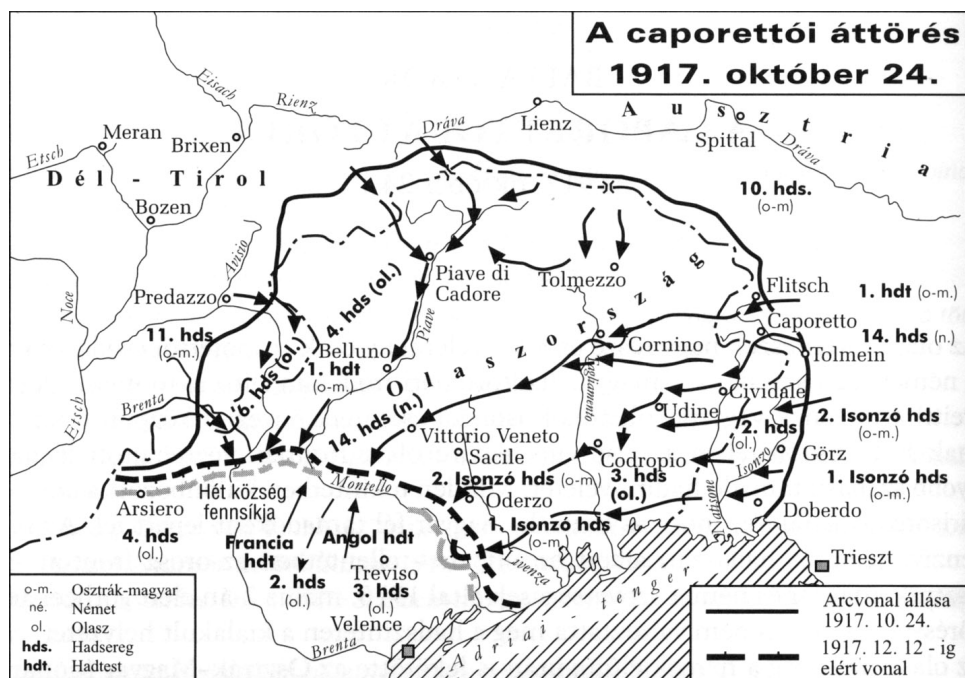

**A győzelem
kiaknázásához
a világháború több
frontján már hegyi
harcokban kipróbált
és érdemeket szerzett
német alakulatok és
parancsnokaik
tapasztalata, valamint
azok technikai fölénye
döntően hozzájárult.**

■ 1917-ben a Nagy Háború már negyedik éve zajlott. Az esztendő tavasza és nyara az összehangolt antant támadások jegyében zajlott. A nyugati hadszíntéren indított brit és francia offenzívák csak kisebb sikereket hoztak, viszont jelentős veszteségeket okoztak a németeknek. A délnyugati fronton az olaszok lendültek támadásba, azonban a 10. isonzói csata (május 12.– június 6.), illetve az ortigarai csata Dél-Tirolban (június 10–29.) sem járt számottevő eredménnyel. A központi hatalmak az orosz harctéren június végén indult Kerenszkij-offenzívát, illetve a szaloniki fronton nyáron indított antant támadást is megállították, sőt nyáron ellentámadásba mentek át az orosz, ősszel pedig az olasz fronton.¹

Az olasz történészek és a közvélemény nagy része „caporettói csodának”, a német, az osztrák és a magyar hadtörténeti irodalom csak flitschtolmeini (karfreйти) áttörésnek vagy 12. isonzói csatának nevezi a központi hatalmak 1917 októberében az első világháború olasz frontján végrehajtott legnagyobb szabású győztes támadó hadműveletét.

Az Isonzó folyó mentén már 1915 júniusa óta folyt az öldöklő küzdelem a kisebb szünetekkel folyamatosan támadó olasz és a sikeresen védekező osztrák–magyar csapatok között. Az olaszok szinte példa nélkül álló támadássorozattal, 11 nagyobb csatában próbálták a Monarchia csapatainak védelmét áttörni és távolabbi célként Triesztet, illetve Laibachot elérni, áttörési kísérleteik azonban rendre kudarccal végződtek.

A 11 csata során mindössze 300 km²-nyi területet hódítottak el a Monarchia katonáitól. A Tolmeintől északra eső frontszakaszt a védők mindvégig megtartották.² 1917 őszére a délnyugati arcvonalon küzdő osztrák–magyar csapatok igen meggyengültek, harci moráljuk hanyatlott. Egy újabb nagy erejű olasz támadás sikeres visszaverésére kevés reményük volt. Már a 11. isonzoí csata (1917. augusztus 18.– szeptember 13.) során arra a meggyőződésre jutott Ausztria–Magyarország hadvezetése, hogy az Isonzónál és a Karszt-fennsíkon védekező Svetozar Borojević vezérezredes vezette hadseregcsoport helyzetét csak egy gyors, megelőző jellegű ellentámadással lehet megjavítani. Báró Arthur Arz von Straussenburg gyalogsági tábornok, a haderő vezérkari főnöke a támadás kiindulópontjaként a Flitsch és Tolmein között elterülő medencét szemelte ki, az offenzíva végrehajtásához azonban német segítséget tartott szükségesnek.³

A Paul von Hindenburg vezértábornagy és az Erich Ludendorff gyalogsági tábornok irányította Német Legfelsőbb Hadvezetőség úgy döntött, hogy Otto von Below porosz gyalogsági tábornok vezetésével 7 hegyi harcban tapasztalt hadosztályt bocsát szövetségese rendelkezésére, erős tűzérési, aknavető, légelhárító, vadász- és bombázórepülő-alakulatokkal egyetemben.⁴

A német alakulatok először jelentek meg az isonzoí arcvonalon. Akkoriban az orosz és a román fronton a nagyobb harcselekmények gyakorlatilag megszűntek, így onnan 7 osztrák–magyar hadosztályt csoportosítottak át a délnyugati hadszínterre.

A hadművelet a „Waffentreue” (szövetséges hűség) fedőnevet kapta. A támadás terve 1917. szeptember 8-án nyerte el végső formáját, mely szerint az Otto von Below porosz gyalogsági tábornok irányította, újonnan felállított 14. német hadsereg⁵ (7 német és 8 osztrák–magyar hadosztály) csapatai mérik az olaszokra a döntő csapást. Az Isonzó folyó völgyében támadnak, gyorsan az olasz főerők hátába jutnak, majd kiérve az északolasz síkságra Cividale, Codroipo irányában

törnek előre, és az ellenséget a Tagliamento folyóig szorítják vissza. A Boroević-hadseregcsoport 2. és 1. Isonzó-hadseregének az a feladat jutott, hogy ezzel egyidejűleg kösse le az ellenséget, majd lépjen fel támadólag a Bainsizza- és a Karszt-fennsíkon. A hadművelet sikerének előfeltétele az olasz ellenállás megszervezését lehetetlenné tevő meglepetés elérése volt, továbbá az, hogy a támadók egy-két nap alatt birtokba vegyék az Isonzó jobb partján húzódó 1500-2200 méter magas hegyvonulatot.⁶

A központi hatalmak hadosztályainak felvonultatása az offenzívához szeptember 15-től egy hónapon át tartott, amelyhez 2400 katonavonatot 100 000 vasúti kocsit használtak fel.⁷ A csapatokat hegyi felszereléssel és téli ruházattal látták el. A hadműveletet remekül álcázták. A szövetségesek mindenképpen el akarták hitetni, hogy a támadás Dél-Tirolból indul. A megtévesztés érdekében Below tábornok tüntetően a tartományba utazott, majd onnan titokban tért vissza hadseregéhez. A német csapatokat nagy kerülővel, a Brenner-hágón keresztül szállították az Isonzóhoz.⁸ A német hadosztályokat csak a támadás előtti este vonták előre a megindulási állásokba, azelőtt a német tisztek a Monarchia hadseregének egyenruhájában végezték a megfigyeléseket. 1917. október 22-én este a tüzéség és a gyalogság elérte a számára kijelölt állásokat. A késedelem és a katonák kimerültsége miatt az offenzíva időpontját végül két nappal későbbre halasztották.⁹

Az Isonzó-fronton 1917. október 24-én a Karintiában harcoló, báró Alexander Krobotin vezérezredes vezette osztrák–magyar 10. hadsereg balszárnyához kapcsolódva a 14. német hadsereg állt, melynek tartalékát az osztrák–magyar komáromi 33. és a 4. gyalog-, valamint a 13. lövészhadosztály képezte. Támadási sávja a Rombon hegytömbtől a folyó középső szakaszán található Selo községig terjedt. Alárendeltségébe tartozott a Flitsch körül felvonult, Alfred Krauss gyalogsági tábornok vezette császári és királyi I. hadtest, melyben a Monarchia legjobb hadosztályai kaptak helyet: a 3. Edelweiss (havasi gyopár) hadosztály, a 22. lövészhadosztály, az 55. gyaloghadosztály, továbbá tartalékként a német vadászhadosztály. A 14. hadsereg maradék erői Tolmein körül és attól délre sorakoztak fel. Hermann von Stein német altábornagy csoportját (III. bajor hadtest) a vegyes nemzetiségi összetételű 50. osztrák–magyar, a 12. német gyaloghadosztály és az alpesi hadtest, valamint tartalékban a 117. német gyaloghadosztály alkotta. Albert von Berrer német altábornagy csoportjába (német LI. hadtest) a 26. és 200. német gyaloghadosztály; Karl Scotti osztrák–magyar altábornagy csoportjába (császári és királyi XV. hadtest) az 1. közös gyaloghadosztály, továbbá az 5. német gyaloghadosztály tartozott.

A Boroević-hadseregcsoport két hadseregében összesen 15 első vonalban álló és 6 tartalék hadosztály várta a jelet a támadásra. A Johann Henriquez gyalogsági tábornok vezette 2. Isonzó-hadseregben (tartalékát az 57., a 9., a 28. és 29. közös hadosztály képezte) Ferdinand Kosak altábornagy csoportját a 60. és a kolozsvári 35. közös hadosztály, a Karl Lukas gyalogsági tábornok irányította XXIV. hadtestet a 24. és az 53. magyar népfelkelő hadosztály, az Alois Schönburg-Hartenstein herceg lovassági tábornok vezette IV. hadtestet a 43. lövész- és a 20. honvéd hadosztály alkotta. Támadási sávja Selótól a Monte San Gabrieléig terjedt. A Wenzel Wurm tábornoszernagy irányította 1. Isonzó-hadsereget (tartaléka a 106. közös és a 21. lövészhadosztály volt) a Rudolf Králicsek gyalogsági tábornok vezette XVI. hadtest 58., 63. és pozsonyi 14. hadosztályai; a Georg Scharicz al-tábornagy vezette temesvári VII. hadtest 44. lövész-, 17. és 48. gyaloghadosztá-

lyai; valamint a Maximilian Csicsserics altábornagy vezényelte XXIII. hadtest budapesti 41. honvéd, valamint 10. és 12. gyaloghadosztályai alkották.¹⁰ E hadsereg a Monte San Gabrielétől az Adriáig vonult fel. Minden fontosabb frontszakaszon voltak magyar alakulatok, melyek alaposan kivették részüket a győzelemhez vezető harcokból.

Velük két olasz hadsereg nézett farkasszemet. A Luigi Capello altábornagy (majd betegsége miatt 1917. október 25-től Luca Montuori altábornagy) vezette 2. hadsereg Flitsch és Sagrado között vonult fel. A Flitsch és Tolmein közötti frontszakaszon voltak a leggyengébbek az olasz erők, ott mindössze a IV. hadtest sorakozott fel 3 hadosztállal. Tolmeintől Sagradóig 5 hadtest állt 15 hadosztállal. A 2. hadsereg tartalékát 3 hadtest 6 hadosztálya, valamint 7 Cividale, Palmanova körzetében szétszórta egyéb hadosztály alkotta. Az Emanuele Filiberto di Savoia, Aosta hercege irányította 3. olasz hadsereg csapattestei Sagradótól az Adriai-tengerig húzódó állásokat foglalták el. Alárendeltségébe 3 hadtest 8 hadosztálya tartozott, tartalékát a XXV. hadtest 2 hadosztálya képezte.

Az erőviszonyokat tekintve, 37 osztrák–magyar hadosztály 41 olasszal állt szemben, a 14. hadsereg szakaszán a központi hatalmak 15 hadosztályával szemben viszont csak 8 olasz sorakozott fel, az áttörési szakaszon pedig 8 : 3 volt az arány.¹¹ A 14. hadsereg szakaszán a tüzérség is közel kétszeres fölényben volt az olasszal szemben, 1678 löveggel és 240 aknavetővel rendelkezett, amelyből 460 nehézlöveg és 216 aknavető a németeké volt.¹²

Az olasz főparancsnokság a készülő offenzíva előkészületeiről időben értesült, a Monarchia hadseregének néhány szökevény tisztjétől. Ennek megfelelően a szemben álló 2. olasz hadsereget komoly tartalékokkal erősítették meg, a főcsapás irányát az egymásnak ellentmondó jelentések miatt azonban nem tudták megállapítani. Capello altábornagy az osztrák–magyar offenzívát a Bainsizza-fennsíkon várta.¹³

A központi hatalmak támadása 1917. október 24-én hajnali 2 órakor négy és fél óra gázlövessel kezdődött, amely váratlanul érte az olaszokat, mivel gázmaszkjaik alig voltak, és azok sem védtek hatásosan a lövedékekből kiszabaduló többféle mérges gáz ellen. 6 óra 30 perckor megkezdődött a hatalmas erejű tüzérségi előkészítés, amelybe 7 órától az aknavetők is bekapcsolódtak. Tolmeinnél reggel 8, Flitschnél 9 órakor lendült támadásba a 14. hadsereg gyalogsága. Az első vonalban mozgékony tiszti őrjáratok, rohamcsapatok támadtak, azokat géppuskákkal és hegyi tüzérséggel ellátott osztagok követték. Az Isonzó völgyében előrehaladva 3 óra alatt leküzdötték az IV. olasz hadtest alakulatainak ellenállását, és áttörték első két állását, aznap estére a 12. német hadosztály egységei elfoglalták az olasz frontvonal mögött 14 kilométerre fekvő Caporetto (németül Karfreit) városát, a Krauss-hadtest egységei Sagát, az olasz arcvonalat összességében 32 km szélességben és 6 km mélységben szakították át,¹⁴ 18 000 hadifogyót és 100 ágyút zsákmányoltak.¹⁵

Október 25-én – az olasz ellentámadások elhárítása után – a központi hatalmak csapatai a folyó jobb partján húzódó Kolovrat-hegygerincen lévő kulcsfontosságú állásokat is elfoglalták, illetve elszigetelték azok védőit. Azon a napon az olasz arcvonal összeomlott, elkezdődött a 2. olasz hadsereg felbomlása, amely másnapra általánossá vált.¹⁶ Azzal egyidejűleg a 2. (majd a következő naptól az 1.) Isonzó-hadsereg is csatlakozott az offenzívához, így a fronton harcoló összes osztrák–magyar alakulat támadásba lendült. Megnyílt az út a támadók előtt az északolasz síkságra. Október 27-én, az offenzíva 4. napján az Isonzó alsó szaka-

szán védekező 3. olasz hadsereg helyzete is tarthatatlanná vált, ezért Luigi Cadorna olasz vezérkari főnök elrendelte a 2. és 3. olasz hadsereg visszavonását a Tagliamento, majd a Piave folyóig. E napon a szövetségesek 40 kilométert előretörve birtokba vették az északolasz síkság kapuját képező Cividale városát, s szabaddá vált az út a Tagliamento irányába. Október 24–27. között az olaszok 60 000 hadifoglyot, 500 löveget és 26 repülőgépet veszítettek.¹⁷

Személyes bátorságukkal többen is kitűntek a hadműveletek első napjaiban. Így például a Scotti-csoportnál Bertalan Árpád, a Josef Metzger altábornagy irányította 1. gyaloghadosztályba tartozó, Viktor Budiner ezredes vezette 7. hegyi dandár 19 éves hadnagya október 24-én egy 15 fős rohamcsapat élén három olasz állást foglalt el, és több száz foglyot ejtett, 6 nehéztaracot zsákmányolt a Kolovrat gerincen található Globočak hegycsúcs elleni támadás során, ezzel jelentősen megkönnyítette alakulata – a 3. bosnyák tábori vadászszászlóalj – betörését az ellenséges védőállásokba. Tettéért Tiszti Arany Vitézségi Éremmel tüntették ki, majd tíz évvel később megkapta az egykori Monarchia legrangosabb katonai kitüntetését, a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét.¹⁸

Erwin Rommel főhadnagy – a későbbi „sivatagi róka” és második világháborús tábornagy – a württembergi hegyi zászlóalj egy harccsoportjával október 26-án a Monte Matajurt hódította meg, amiért 1917 decemberében a „Pour le Mérite” legrangosabb német kitüntetést kapta.¹⁹

A váratlan összeomlás magával rántotta a Dél-Tiroltól az Adriáig húzódó egész olasz frontot, a Karni-Alpokban harcoló, Giulio Tassoni altábornagy irányította XII. hadtest (más néven Carni-csoport) és a Dolomitokban küzdő, Mario Nicolis di Robilant altábornagy vezette 4. olasz hadsereg is visszavonulásra kényszerült.

Október 27-től az áttörés hatása a karintiai arcvonalon is érezhetővé vált. A Krobotin vezérezredes vezette 10. osztrák–magyar hadsereg is támadásba lendült, október 31-én elérte a Tagliamento felső folyását Tolmezzónál, megteremtve az összekötetést a 14. hadsereg Krauss-hadtestével. Krobotin csapatai november 8-ig a Piave felső folyásáig törtek előre.²⁰

Október 28-án a német csapatok elfoglalták az olaszoktól kifosztott Udinét. A 2. olasz hadsereg a teljes felbomlás képét mutatta. A legyőzöttnek hitt ellenségtől elszenvedett gyors vereség és a nagy veszteségek az olaszokat demoralizálták, felszerelésük és hadianyagkészletük egy részét felgyújtva és elpusztítva, rendezetlenül özönlöttek vissza a Tagliamento irányába, de még így is számos érintetlenül maradt, fegyverrel, hadianyaggal, élelmiszerrel teli raktár került a győztesek kezére.

Az osztrák–magyar és német alakulatoknak sikerült kijutniuk a hadműveleti mélységbe, de a sikert tartalékok hiányában továbbfejleszteni, illetve az üldözés ütemét fokozni már nem tudták. A napok óta folyamatosan harcoló csapatokon egyre jobban kiütköztek a fáradtság jelei. A hadvezetés eredetileg csak a Tagliamentóig tartó hadműveletekre készült fel. A minden várakozást felülmúló eredményt gyorsan mozgó alakulatok (gépkocsikon szállított gyalogság, kerékpáros zászlóalj, továbbá lovas csapatok), valamint elegendő átkelő eszköz hiányában nem tudták kellően kihasználni. A lőszer és a hadianyag pótlása, a tüzéség, a tartalékok és a hadtáp előrevonása az utak rossz állapota, továbbá a visszavonuló olaszok által szétrombolt vasútvonalak és hidak miatt nem történt meg időben. A csapatok vezetése csak a hadművelet első napjaiban volt kifogástalan és zavartalan. A magasabb parancsnokságok nagy időbeli késedelemmel

települtek előre, a legkritikusabb napokban az irányítás kiesett a kezükből. A felső vezetés a harctéri helyzet gyors változásait csak későn vette figyelembe, elvezítette kapcsolatát a csapatokkal (annak ellenére, hogy a 14. hadsereg parancsnoksága október 29-től már Civaldaléből irányította hadosztályait²¹).

A központi hatalmak győzelme még nagyobb mérvű lehetett volna, ha a 3. olasz hadsereg útját a délnyugati irányban támadó 14. hadsereg el tudta volna vágni a Tagliamento elérése előtt, és sikerült volna annak bekerítése. Ehelyett beleütközött a nyugat felé előretörő 2. Isonzó-hadsereg jobbszárnyába, és az alakulatok összekeveredtek. Az idővesztéseket kihasználva a 3. olasz hadsereg viszonylagos rendben vissza tudott vonulni a Tagliamento mögé, de a keleti parton rekedt 60 000 katonája így is a szövetségesek fogságába esett.²² A folyó túlpártjára a 2. olasz hadseregnek csupán töredékei jutottak át.

A hadművelet első hetében a központi hatalmak eredeti haditerve nem szorult módosításra. A délnyugati front parancsnoksága október 29-én elhatározta, hogy az offenzívát nem állítja le, és az üldözést a Tagliamentón túl is folytatja. Ebbe a német hadvezetőség is beleegyezett,²³ eredetileg ugyanis a német hadosztályokat csupán a folyó eléréseig bocsátották a császári és királyi hadsereg-főparancsnokság rendelkezésére, majd terv szerint kivonták volna azokat.

Az esőzésektől jócskán megáradt Tagliamento komoly természetes akadályt jelentett, mivel hídjait a visszavonulók felrobbantották, és ott az olasz védelem is kissé megerősödött. A keleti parton felzárkózott szövetségesek már október 31-én megpróbálkoztak az átkeléssel. November 2-án sikerült leghamarabb átjutni a folyón Corninónál, ahol a felrobbantott vasúti híd vízből kiálló részein a császári és királyi 12. árkászászlóaljba tartozó Bartha Károly százados egy szükségátjárót rögtönzött, amelyen az 55. közös gyaloghadosztály jutott át november 3-án, és hídfőt foglalt a jobb parton.²⁴ A 14. hadsereg többi sereg- és csapatteste csak november 4-én tudott átkelni az áradó folyón Cornino és Pinzano átkelőhelyeken, a Boroevic-hadseregcsoport erői pedig csak a rá következő napon a Codroipo és Latisana mellett található hidakon.²⁵

A késedelem lehetőséget biztosított az olasz hadvezetésnek, hogy megmaradt csapattesteit november 4-től kezdődően a Piave folyó mögé rendezetten vonja vissza.²⁶ November 10-re a 14. hadsereg és az Isonzó-hadseregek is felfejlődtek a Piave mentén, ott elfoglalták a számukra kijelölt állásokat. A folyó mögött érezhetően megszilárdult az olasz védelem. Október 28-án az antant olasz kérésre Marie Émile Fayolle francia altábornagy vezetésével 6 francia és 5 brit hadosztályt irányított át a nyugati hadszíntérről a Piavéhoz.²⁷

A központi hatalmak megkísérelték a piavei olasz védelem felgöngyölítését. November 10-én a Franz Conrad von Hötzendorf tábornagy irányította hadseregcsoport (osztrák–magyar 10. és 11. hadsereg) Dél-Tirolban a Hétközség-fennsíkon indított támadást a szemben álló Conte Guglielmo Pecori Giralaldi altábornagy vezette 1. olasz hadsereg ellen, melynek eredményeként Asiago és Primolano helységeket elfoglalták, de a támadás néhány nap alatt kifulladt.²⁸

A Boroevic-hadseregcsoport erői november 10. és 16. között több ponton átkeltek a Piave középső és alsó szakaszán (például az osztrák–magyar 13. és a német 12. gyaloghadosztály Vidornál), de az olaszok visszaverték a támadást. Eredményként könyvelhető el, hogy a folyó középső szakaszán található Papadopoli-szigetet is birtokba vették a szövetséges erők. Az 1. Isonzó-hadsereg XXIII. hadtestjébe tartozó budapesti 41. honvéd hadosztály ezredei november 20-ig a folyó deltájában Piave Vecchiáig nyomultak előre.²⁹ A 14. német hadse-

reg Krauss-hadteste a Piave és a Brenta folyók között elterülő, 1776 méter magas Monte Grappa hegytömböt és a 870 méter magas Monte Tombát ostromolta november 14-től 21-ig, több magaslatot elfoglalt a Piave völgyében, azonban az erős olasz, valamint a november végétől az arcvonálnak ezen a részén bevetett két brit és két francia hadtest ellenállása miatt visszavonulásra kényszerült.³⁰ A harcok a hegyi frontszakaszon csak december végén ültek el az erős havazás és az utánpótlási nehézségek miatt. Az antant hadosztályok segítségével az olasz hadvezetésnek sikerült stabilizálnia a frontot. A központi hatalmak csapatai december 3-án a Piave keleti partján téli védelemre rendezkedtek be.³¹

A 14. német hadsereg német csapatait december második felében a nyugati frontra szállították át. Az 1917. október 24-i állapothoz képest 240 kilométerrel megrövidült arcvonaltartására az osztrák–magyar erők elegendőnek bizonyultak.

A győztes osztrák–magyar, valamint német csapatok nagy mennyiségű fegyver, lőszer, élelmiszer, rengeteg hadifogoly és nagy kiterjedésű észak-olaszországi területek birtokába jutottak. Mindkét oldalról magas volt az áldozatok száma. 1917. október 24. és november 10. között az olasz veszteség 10 000 halott, 30 000 sebesült, 293 000 hadifogoly, 73 000 ló volt, azonkívül 3152 löveg, 1732 aknavető, 300 000 puska, 3000 géppuska, 2000 géppisztoly, 1600 gépkocsi, 22 repülőter került a szövetségesek kezére. Az a tény, hogy a haderő most először szorult defenzívába, továbbá a Monarchia alakulatainál magasabb harcértékűnek tekintett német csapatok jelenléte az ellenség soraiban szintén demoralizálta az olasz hadsereget. Ezt jól mutatta, hogy mintegy 350 000, csapattestétől elszakadt, rendetlenül menekülő és útközben fosztogató katonaszökevényt messze a hátszágban fogdostak össze. Az olasz haderő közel 700 000 katonája esett ki a harcokból, számuk november 20-ig a betegekkel további 100 000 fővel nőtt. Az osztrák–magyar és német veszteségek összesen 70 000 főre rúgtak,³² ebből a Monarchia 30 000 halottat és sebesültet veszített a Piave eléréséig. A dunai birodalom csapatai két hónapig a zsákmányolt gazdag készletekből éltek. A megszállt északolasz területeken osztrák–magyar katonai közigazgatást vezettek be.

Az olasz hadsereg rendkívül súlyos vereséget szenvedett, de megmenekült a teljes megsemmisüléstől, majd antant szövetségesei segítségével sikerült talpra állnia. Számottevő ellenfél maradt, és továbbra is lekötötte Ausztria–Magyarország haderejének nagyobbik részét.

A caporettoi áttörés a világháború legsikeresebb áttörési hadműveletei közé tartozott, a központi hatalmak stratégiai helyzetében lényeges javulást hozott. Az első világháborús hadászatot a mozgóháború elemeivel gazdagította, a hadtörténelemben a hegyi terepen végrehajtott frontáttörés egyik iskolapéldájává vált. Az új (elsősorban a nyugati harctéren a németek által alkalmazott) támadó harcászat eredményességét gyakorlatban is bizonyította, melynek pillérei a mindegyik osztrák–magyar gyaloghadosztálynál 1917 nyara óta létező, válogatott legénységből álló rohamzászlóaljok voltak. Ezek az egységek a saját tüzérségi előkészítés után azonnal végrehajtott támadásuk során behatoltak az ellenség védelmének mélységébe, semlegesítették annak tüzérségét is. A géppuskákkal és aknavetőkkel előretörő gyalogság rohamát a Monarchia tüzérsége előrehelyezett és pontosan vezetett tüzérel támogatva, annak fedezete alatt kezdhette meg az olasz védelem áttörését, illetve felgöngyölítését.

Az offenzíva sikere több tényezőnek volt köszönhető. A központi hatalmak hadvezérei – elsősorban Alfred Krauss gyalogsági tábornok – új, a korábban alkalmazottól eltérő harceljárást dolgoztak ki, tudniillik az ellenség védelmét nagy

erejű lökéssel a völgyekben törték át, majd lendületesen előretörve és annak háttába kerülve megfosztották a manőverezés lehetőségétől, a térséget uraló magaslatokon található olasz állásokat, támpontokat elszigetelték, s nem törekedtek azok mindenáron való elfoglalására. A hadművelet főirányát szerencsésen válsztották meg, ugyanakkor a főcsapás irányát jól álcázták az olaszok előtt, kiválóan megszervezték a tüzérség és a gyalogság együttműködését. Az olasz hadvezetés – főleg Capello altábornagy, a 2. hadsereg parancsnoka – egy sor vezetési hibát követett el (pl. a rendelkezésére álló tartalékokat szétforgácsoltan alkalmazta, a csapatok együttműködésének megszervezésére, a közöttük lévő összeköttetés fenntartására nem fordított kellő figyelmet). A győzelem kiaknázásához a világháború több frontján már hegyi harcokban kipróbált és érdemeket szerzett német alakulatok és parancsnokaik tapasztalata, valamint azok technikai fölénye döntően hozzájárult. Az osztrák–magyar csapatok is kiváló teljesítményt nyújtottak, annak ellenére, hogy kisebb létszámmal, szerényebb felszereléssel és ellátmánnyal, kevesebb löveggel és lőszerrel bírtak, mint német harcostársaik.

■ JEGYZETEK

1. Galántai József: *Magyarország az első világháborúban*. Korona Kiadó. Bp., 2001. 296–297.
2. Balla Tibor: *Az isonzói csaták. (1915. június 23–1917. szeptember 13.)* In: Hermann Róbert (szerk.): *A magyar hadtörténet nagy csatái*. Corvina Kiadó. Bp., 2003. 226–240.
3. Edmund Glaise-Horstenau (unter der Leitung von): *Österreich-Ungarns letzter Krieg 1914-1918*. (A továbbiakban: ÖULK) VI. Band. Das Kriegsjahr 1917. Verlag der Militärwissenschaftlichen Mitteilungen, Wien, 1936. 497.
4. Franz Felberbauer: *Die 12. Isonzoschlacht: Der Operationsplan und seine Durchführung*. In: Manfred Rauchensteiner (Hg.): *Waffentreue. Die 12 Isonzoschlacht 1917*. Österreichisches Staatsarchiv, Wien, 2007. 19,21.
5. Manfred Rauchensteiner: *Der Erste Weltkrieg und das Ende der Habsburgermonarchie 1914-1918*. BöhlauVerlag, Wien-Köln-Weimar, 2013. 815.
6. Szabó László: *Doberdo, Isonzo, Tirol*. Kossuth Könyvkiadó. Bp., 1980. 116–117.
7. ÖULK VI. 502.
8. Szabó 1980. 119.
9. ÖULK VI. 504.
10. ÖULK VI. 522–524.
11. Hajdu Tibor – Pollmann Ferenc: *A régi Magyarország utolsó háborúja 1914–1918*. Osiris Kiadó, Bp., 2014. 268–269.
12. Felberbauer 2007. 23.
13. Szabó 1980. 119–120.
14. Doromby József – Reé László (szerk.): *A magyar gyalogság. A magyar gyalogos katona története*. Reé László Könyvkiadó- és Terjesztővállalat, Bp., 1936. 271–273.
15. Anton Wagner: *Der Erste Weltkrieg. Ein Blick zurück*. Verlag Carl Ueberreuter, Wien, 1981. 280.
16. Rauchensteiner 2013. 819.
17. ÖULK VI. 558.
18. Oskar von Hoffmann – Gustav von Hubka: *Der Militär Maria Theresien Orden. Die Auszeichnungen im Weltkrieg 1914-1918*. Verlag militärwissenschaftliche Mitteilungen, Wien, 1943. 72–74.
19. Heinz von Lichem: *Rommel 1917. Der 'Wüchsenfuchs' als Gebirgssoldat*. Hornung Verlag, München, 1975. 111–130.
20. Doromby–Reé 1936. 275–276.
21. ÖULK VI. 573, 579.
22. Szabó 1980. 122.
23. ÖULK VI. 600.
24. Doromby–Reé 1936. 276.
25. ÖULK VI. 605–607.
26. ÖULK VI. 612.
27. Rauchensteiner 2013. 823.
28. ÖULK VI. 650–657.
29. ÖULK VI. 668.
30. ÖULK VI. 661–666.
31. Rauchensteiner 2013. 824.
32. ÖULK VI. 712–713.